

Héda Ádám[◇]

A Hormuzi-szoros, mint stratégiai kényszerítő eszköz: Irán stratégiai játszmája a 2026-os válság tükrében

DOI 10.17047/HADTUD.2026.36.E.51

A Hormuzi-szoros nem csupán a Perzsa-öböl és az Ománi-öböl közötti tengeri szűk keresztmetszet, hanem a 21. századi energiabiztonság kulcsfontosságú stratégiai nyomásgyakorló eszköze. A 2026-ban kibontakozó iráni–amerikai–izraeli válság során Irán kényszerítő diplomáciájában kiemelt szerepet kapott a szoros kereskedelmi forgalmának fenyegetése és zavarása. A tanulmány azt vizsgálja, miként képes egy regionális középhatalom – korlátozott, döntően aszimmetrikus tengeri képességekre támaszkodva – a Hormuzi-szoros saját stratégiai kényszerítő eszközeként használni. Rámutat, hogy a szoros de facto blokádjá, azaz a kockázatnövelésen alapuló, nem deklarált, úgynevezett „biztosítási blokádj” a szürkezónás hadviselés egyik meghatározó eszköze. Bemutatja továbbá, hogy a kritikus infrastruktúrák manipulálása nemcsak a fosszilis energiaellátást, hanem a globális ellátási láncokat és a kockázatpercepciót is érinti, amely szélesebb biztonságpolitikai és társadalmi kockázatokat eredményez. A tanulmány három lehetséges forgatókönyvet elemez: eskaláció, deeskaláció és strukturális átalakulás, és arra a következtetésre jut, hogy a szoros a globális geopolitika kiemelt stratégiai terepe, ahol aszimmetrikus eszközökkel is jelentős befolyás gyakorolható a világpolitikára.

KULCSSZAVAK: Hormuzi-szoros, fojtópont, energiabiztonság, szürkezónás hadviselés

[◇] Okleveles nemzetközi biztonság- és védelempolitikai szakértő – *Certified international security and defense policy expert* e-mail: heda930124@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0008-5540-0737>

The Strait of Hormuz as a Strategic Leverage Tool: Iran's Strategic Maneuvers in Light of the 2026 Crisis

The Strait of Hormuz is not only a maritime chokepoint between the Persian Gulf and the Gulf of Oman, but also a key strategic lever for energy security in the 21st century. During the Iranian–American–Israeli crisis that unfolded in 2026, threatening and disrupting trade traffic through the strait, played a prominent role in Iran's coercive diplomacy. This study examines how a regional middle power—relying on limited, largely asymmetric naval capabilities—can use the Strait of Hormuz as its own strategic coercive tool. It is highlighted that a de facto blockade of the Strait—that is, an undeclared “insurance blockade” based on risk escalation—is a key tool of grey-zone warfare. It is also demonstrated that the manipulation of critical infrastructure affects not only fossil fuel supplies but also global supply chains and risk perception, resulting in broader security policy and societal risks. The study analyses three possible scenarios: escalation, de-escalation, and structural transformation, and concludes that the Strait is a key strategic arena in global geopolitics where significant influence can be exerted on world politics even through asymmetric means.

KEYWORDS: Strait of Hormuz, chokepoint, energy security, grey-zone warfare

Bevezetés

A cikk elsősorban helyzetértékelő jellegű elemzésként készült, amely a hazai biztonságpolitikai szakirodalomban a nagyobb lélegzetvételű, elméleti megközelítések mellett egy aktuális, empirikus alapú értelmezési keretet kíván nyújtani. Fontos hangsúlyozni, hogy az elemzés a 2026 márciusában fennálló geopolitikai helyzetet tükrözi, így a gyorsan változó nemzetközi környezet következtében az egyes folyamatok később módosulhattak.

A Hormuzi-szoros a globális energiabiztonság egyik legkritikusabb fojtópontja, ahol Irán földrajzi előnye páratlan geopolitikai előnyt biztosít a teheráni rezsim számára. Ez a vízi út nem csupán kereskedelmi korridor, hanem stratégiai fegyverként is működik, amelyen keresztül Teherán az energiaszállítások korlátozásával és a kereskedelmi hajóforgalom kockázatosabbá tételével képes nyomást gyakorolni a globális piacra.

A szoros 2026 elején ismét a globális energiapolitika és biztonságpolitika egyik legkritikusabb válságócává vált, miután az Egyesült Államok és Izrael február 28-án összehangolt légicsapásokat mért iráni nukleáris és katonai célpontokra, amelyek során Ali Khamenei legfelsőbb vezető is életét vesztette. Válaszul Irán rakéta- és dróntámadásokat indított regionális célpontok ellen, miközben az Iráni Forradalmi Gárda (Islamic Revolutionary Guard Corps – IRGC) a Hormuzi-szoros feletti ellenőrzését hangsúlyozva gyakorlatilag megtiltotta a kereskedelmi hajók áthaladását, ami a szoros de facto forgalomleállításához vezetett.

A válság következtében néhány hét alatt több mint húsz kereskedelmi hajót ért támadás vagy elfogási kísérlet, amely miatt a tankerforgalom a szoroson keresztül mintegy 97%-kal zuhant vissza. A szoros a világ kőolajellátásának mintegy 20%-át és a globális cseppfolyósított földgáz (Liquefied Natural Gas – LNG) kereskedelem 25%-

kát (elsősorban Katar és Egyesült Arab Emírségek exportja) bonyolítja le napi szinten, így a blokád nem csupán regionális problémát, hanem globális ellátási kihívást és árhatást jelentett.¹ A helyzet szélsőségesen érzékenyvé tette a globális piacokat: az olajár száz dollár fölé emelkedett, a hajózási biztosítási díjak többszörösére nőttek, miközben a szoros hivatalosan nem minősül lezártnak, hanem a piaci szereplők a kockázatértékelésük alapján túl kockázatos útvonalként tekintenek rá.

Geopolitikai jelentőség

A konfliktus egyértelműen demonstrálja, hogy a Hormuzi-szoros nem csupán a Perzsa-öböl és az Ománi-öböl között húzódó keskeny vízi út, hanem a 21. századi biztonság- és energiapolitika egyik legkritikusabb tengeri szűk keresztmetszete. Naponta mintegy 20 millió hordó kőolaj halad át ezen a folyosón – a világ olajfogyasztásának hozzávetőleg egyötöde és a tengeri úton szállított olaj közel egyharmada –, ami önmagában rendszerszintű jelentőséget ad a szorosnak.²

A 2026. február 28-i légi csapások, amelyek közvetlenül Irán nukleáris és katonai infrastruktúrája ellen irányultak, olyan hatást generáltak, amely a globális energiapiacokat, a tengeri biztonságot, az állami stratégiai készletek kezelését, a biztosítási piacokat, a vállalati logisztikai döntéshozatalt és a nyugati biztonságérzékelést is azonnal érintette. Bár a hadműveletek földrajzi elhelyezkedése továbbra is a Közel-Keletre és a szoros környezetére koncentrálódik, a következmények földrajzi és funkcionális terjedelme azonban globális jellegű, ami a Hormuzi-szoros kritikus hálózati csomópont jellegét egyértelműen megmutatja.

Földrajzi adottság

A szoros legszűkebb pontján mindössze 33 kilométer, amelyen a nemzetközi hajózási forgalom két, egyenként hozzávetőleg 3 kilométer széles hajózási korridorra, valamint egy köztes, 3 kilométeres pufferzónára szűkül. A szoros földrajzi sajátossága, hogy nem kizárólag Irán partvidéke határolja: a déli oldalon az ománi Musandam-félsziget, kisebb részben az Egyesült Arab Emírségek területe is érintett, így a szorosnak van egy másik partja is, mégpedig Omán felől.³ A 60–100 méter közötti vízmélység, a rögzített nemzetközi hajózási útvonalak és a kis sáv szélesség miatt a nagyobb tartályhajók előre meghatározott útvonalon, gyakran az iráni felségvizek közvetlen közelében kényszerülnek haladni, ami csökkenti a manőverezési lehetőséget és növeli a sebezhetőséget.⁴ Az északi partvonal mentén elhelyezkedő iráni katonai létesítmények, a magasparti terep és a parttól számított néhány kilométeres tűzvezetési távolság az Iszlám Forradalmi Gárda számára egyértelmű taktikai előnyt biztosít a tengeri és légi célok elleni aszimmetrikus fellépéshez.⁵

¹ Taneja, Guepta 2025.

² Huang 2026.

³ Karakoc 2026.

⁴ Ibrahim 2026.

⁵ Chul-min 2026.

1. ábra

Hormuzi-szoros

(Forrás: szerző saját szerkesztése)

A blokád, mint kényszerítő eszköz

A 2026-os iráni háború a közel-keleti instabilitás hosszú évtizedeinek kulminációs pontjaként új szintre emelte a régió geopolitikai feszültségeit. A Hormuzi-szoros körüli válság az iráni nukleáris program, a nyugati szankciópolitika és a proxy-háborúk összefonódásából alakult ki, amelyben a Perzsa-öbölben zajló incidensek – hajók elleni támadások, lefoglalások és fenyegetések – teremtették meg a katonai eszkaláció feltételeit. E kontextusban Irán végül a szoros de facto blokádjával élt, amelyet stratégiai elrettentő és kényszerítő eszközként használt a nemzetközi rendszer szereplőivel szemben.

A blokád formálisan soha nem került nemzetközi jogi értelemben bejelentésre, mivel hiányzott a hivatalos bejelentés és a teljes fizikai lezárás. Ennek ellenére Irán olyan környezetet teremtett, amely a közvetett kockázatnövelés révén a kereskedelmi hajózást – különösen az olaj- és LNG-szállítmányokat – ellehetetlenítette. Az IRGC tengerészeti komponense nyilvános fenyegető nyilatkozatokkal, ismétlődő támadásokkal és célzott zaklatással olyan helyzetet hozott létre, amelyben a nagy nemzetközi hajózási vállalatok és biztosítók saját kockázatértékelésük alapján gyakorlatilag leállították a szoros keresztül történő tranzitot. Az így kialakult helyzet tehát nem klasszikus tengeri blokád, hanem „kockázat-alapú kizárásnak” tekinthető, amelyben a gazdasági és biztosítási szereplők reakciója vált a stratégiai kényszerítő hatás fő mozgatórugójává.

Irán évtizedek óta retorikai és diplomáciai eszközként hivatkozik a szoros lezárásának lehetőségére, de a 2026-os válság az első olyan esemény hosszú idő óta, amikor a kereskedelmi hajózás de facto blokáddal szembesült. A blokád kényszerítő funkciója két szinten jelentkezik. A 2026. március 2-án elrendelt, de jogilag nem deklarált blokád során az IRGC a gyakorlatban tilalmat hirdetett a kereskedelmi hajók áthaladására, fizikai-hajózási szinten demonstrálva a szoros feletti ellenőrzés kényszerítő funkcióját. Rendszerpolitikai szinten ezt tükrözte a Nemzetközi Energiaügynökség 2026. március 11-i döntése, amely története legnagyobb, mintegy 400 millió hordós vészhelyzeti olajkészletfelszabadítást hagyta jóvá a közel-keleti háború okozta olajpiaci zavarok kezelésére.⁶ Az alternatív útvonalak – többek között a szárazföldi vezetékek – korlátozott kapacitása miatt a szoros tartós blokádjá az Arab-félsziget teljes megkerülését, ezzel az olajszállítási idők és költségek számottevő növekedését vonná maga után.

A blokád gyakorlati megvalósítása három egymást erősítő mechanizmusra épült. Először, a célzott figyelmeztetésekre és fenyegetésekre, amelyekben Teherán egyértelművé tette, hogy bármely áthaladó hajót legitim célpontnak tekint. Másodsor, a kereskedelmi hajók elleni szórványos, de következetes támadásokra és lefoglalási kísérletekre, amelyek demonstrálták, hogy a fenyegetések valóságosak és nem pusztán retorika. Harmadszor, a tengeri tér militarizálására – fokozott járőrözéssel, jelenléttel, valamint olyan eszközök alkalmazásának bejelentésével, mint tengeri aknák és pilóta nélküli eszközök –, ami tovább növelte a bizonytalanságot és a biztosítók óvatosságát. A három elem együttesen eredményezte a nem formális, de reálisan működő „biztosítási blokádot”, amelyben a háborús kockázati felárak többszörösükre emelkedtek és több nagy biztosító ideiglenesen felfüggesztette tevékenységét a térségben.⁷ Ezzel a hajózási kockázatok megjósolhatatlanná váltak, a szoroson áthaladó napi mintegy 20 millió hordó olaj és a világ LNG-exportjának meghatározó része gyakorlatilag megrekedt.

Biztonságpolitikai értelemben a Hormuzi-szoros blokádjá a „szürkezónás hadviselés” mintapéldája, amelyben Irán elérte a klasszikus blokád politikai és gazdasági hatását anélkül, hogy nyílt háborús jogi helyzetet idézett volna elő. A kockázat növelésén alapuló stratégia lehetővé tette Teherán számára, hogy fenntartsa az elrettentés kettős logikáját – erőt demonstráljon a Nyugattal és regionális riválisaival szemben, miközben megőrizte mozgásterét az eszkaláció kontrollált szinten tartásához. Ennek következtében a Hormuzi-szoros nem csupán kereskedelmi, hanem stratégiai kényszerítő eszközzé vált, amely rávilágított arra, hogy a tengeri kommunikációs útvonalak feletti informális kontroll a 21. századi hatalomgyakorlás új dimenzióját képviseli.

A konfliktus azt is megmutatta, hogy a Hormuzi-szoros kritikus relevanciája messze túlmutat a fosszilis energiaágazatokon és a multi-domain (több dimenziós)

⁶ International Energy Agency 2026.

⁷ Human Rights Watch 2026.

gazdasági hálózatokat is érinti. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) Kereskedelmi és Fejlesztési Minisztériumának elemzése szerint a globális tengeri műtrágyakereskedelem mintegy egyharmada halad át a szoroson, amelynek következtében a blokádnak a műtrágyapiacot és ezen keresztül a mezőgazdaságot is súlyosan érinti.⁸ A blokádnak következtében a globális műtrágyaellátási hálózat érdemi kapacitásvesztéssel szembesül – közel 33%-os csökkenés –, ami a tavaszi vetési szezonban jelentős élelmiszerár növekedést és élelmiszerbiztonsági kockázatokat jelent, különösen Indiában, Brazíliában, Dél-Koreában és az észak-amerikai termelők számára, ahol a nitrogén- és foszfor alapú műtrágyák hiánya közvetlenül érinti a termésbiztonságot és piaci stabilitást.⁹

A szoros kritikus szerepe a kétirányú függőségben is megmutatkozik. Miközben a Perzsa-öböl országai a világ olaj- és gázexport jelentős részét bocsátják ki, saját alapvető élelmiszer- és nyersanyagellátásuk is döntően az tengeri importtól függ. A térség országai évente több tízmillió tonna gabonát – többek között a rizst, kukoricát és szójababot – importálnak, amelyek szállítása nagyrészt a szoroson keresztül történik¹⁰, így egy elhúzódó blokádnak nem csupán az export-, hanem a létfontosságú importcsatornákat is elzárna. Ez a kölcsönös függőség a régió olaj- és gázbevitelének visszaesése mellett az élelmiszer- és vegyipari alapanyagok ellátását is súlyosan veszélyezteti, ami közvetlenül érinti az állami legitimitációt és a társadalmi stabilitást az öböl menti országokban. Teherán ezt a függőséget a stratégiai kényszerítő eszközként használja, amely egyszerre célozza a kritikus infrastruktúrákat, a globális élelmiszer- és energiapiacot.

Biztonságpolitikai és gazdasági hatások

A Hormuzi-szoros blokádnak nem csupán regionális, hanem globális biztonságpolitikai és geoökonómiai kényszerítő eszköz, amely a nemzetközi rendszer kritikus energiainfrastrukturáinak sebezhetőségét és a kereskedelmi útvonalak geopolitikai manipulálhatóságát egyidejűleg demonstrálja. A válság középpontjában ugyan az Irán és az USA–Izrael közötti feszültség áll, de a mögötte működő kényszerítő logika sokkal mélyebb szinten érvényesül: nemcsak a katonai műveletekre, hanem a kereskedelmi forgalom, az ellátási láncok és a globális gazdasági rendszer egymáshoz kötődő működésére is hat. Irán a sebezhető globális energiaellátási lánc középpontjában lévő szoros korlátozásával nem egy hagyományos hadműveletet, hanem rendszerszintű, aszimmetrikus kényszerítést alkalmaz, amelyben a saját korlátozott katonai eszközeit a globális kereskedelmi hálózatok strukturális sérülékenységgel kombinálja. A blokádnak így a kereskedelmi útvonalak torokpontjának szándékos kihasználása, amelynek következménye nem csupán a Perzsa-öböl olaj- és LNG-tranzitjának félbevágása, hanem a világ gazdaságának sokszor felerősített bizonytalansága.

⁸ UN Trade and Development 2026.

⁹ Omar 2026.

¹⁰ Omar 2026.

A kényszerítési logika első szintjén Irán a szoroson keresztül áramló nyersolaj, LNG és finomított termékek forgalmának megzavarásával olyan sokkot generál, amely a globális olajpiacot rövid távon árrobbanásra, hosszabb távon pedig inflációs árnemességre kényszeríti, mivel a válság körülményei között a kínálati hiány nemcsak mennyiségi, hanem megbízhatósági és bizalmi kockázati tényezőként is jelentkezik. A Nemzetközi Energiaügynökség 400 millió hordó stratégiai készletkibocsátási kezdeményezése csupán korlátozott és átmeneti stabilizációt eredményez, hiszen a készletek végesek, a kibocsátásra reagáló piaci reakciók közvetlenül csökkentik a jövőbeni rugalmasságot és a készletek felhasználása nem helyettesíti a rendszeres, folyamatos tranzitot. A válság során az olajárak 100 USD (USA dollár) feletti stabilizálódása nem csupán tranzakciós szintű, hanem a piacok strukturális bizonytalanságát jelzi: a kockázatprémium magas marad, a hosszú távú döntések bizonytalansága nő, és a befektetői várakozások destabilizálódnak.¹¹

A kényszerítés második szintje a régió energiahatalmainak termelési és infrastrukturális rugalmasságának próbája. Kuvait, Irak, Szaúd-Arábia, az Egyesült Arab Emírségek és Katar kénytelenek a blokádnak hatására kitermelésük csökkentésére, vagy a kitermelt nyersolaj alternatív, szárazföldi csővezetékekre terelésére, amelyek jelenleg nem képesek a szoros teljes kapacitásának pótlására. A bent rekedt, előre megrakodott tartályhajók készletének kifutása után a termelők szempontjából a tárolókapacitások szűkössége olyan termeléskorlátozó tényezővé válik, amely a kitermelési szinteket a kínálati lánc logisztikai korlátaihoz illeszti, nem csupán a piaci kereslethez. Szaúd-Arábia és az Egyesült Arab Emírségek ugyan rendelkeznek szárazföldi csővezetékekkel (Kelet-Nyugat olajvezeték) amelyek a kitermelés egy részének part menti infrastruktúráktól való függetlenítésével növelik a tranzit rugalmasságát, azonban a régió egészére nézve a szoros továbbra is megkerülhetetlen fojtópont marad, így a kínálati lánc sérülékenysége érdemben nem csökken. Katar esetében, ahol az LNG-export a tengeri útvonalakon keresztül döntően a szoroson halad át, a blokádnak gyakorlatilag teljes exportkiesést jelent, amely Ázsia és Európa gázpiacain jelentős ár- és ellátási sokkot vált ki, és a gázpiaci költségek átvitelével a villamosenergiaállítást, valamint a műtrágya- és mezőgazdasági termelés költségeit is megemeli.¹²

A válság harmadik szintje a globális kereskedelmi láncok és a gazdaságok közötti kockázattovábbítás. Ázsia a legerősebb kockázatot hordozza, hiszen Japán, Dél-Korea és Kína importfogyasztásuk jelentős részét a Hormuzon keresztül érkező nyersolajból fedezik és hazai termelésük a globális kihívásokkal szemben a kielégítő készletképzés korlátait mutatja. A kínai kormány a készletek felhasználásával, a kereskedelmi partneri kör kibővítésével és az alternatív útvonalak kihasználásával próbálja csökkenteni a kockázatot, de a megszakadt áramlások mennyisége a rövid távon nem pótolható, így a kínai gazdaság a külkereskedelmi és pénzügyi finanszírozási nyomásra

¹¹ Huang 2026.

¹² Vincent 2026

orientált, strukturális bizonytalanságba kerül.¹³ Európa esetében a kitétség más jellegű: a területi áramlások kisebbek, de a globális olaj- és gázárak integrált jellege, a finanszírozási és árfolyamkockázatok, valamint a regionális biztonsági kockázatok együtt úgy összekapcsolódnak, hogy az európai energiabiztonsági viták újra az energiafüggetlenség és a megújuló energiaforrások elterjedési üteme közötti tengelyen zajlanak. A kormányok az energiabiztonság koncepcióját kiterjesztik az importfüggőségre, a készletképzésre és a külkereskedelmi útvonalak diverzifikációjára területére, amelyek együtt alkotják a modern nemzetközi rendszer kockázatkezelésének alapját.

A válság negyedik szintje a kényszerítés humanitárius és társadalmi kockázatait jelenti, amelyek a közvetlen katonai vagy gazdasági céloknál jóval szélesebb körben érintik a nemzetközi rendszert. Az ENSZ március 11-i figyelmeztetése szerint a blokádnak és a légikorlátozásoknak nem csupán a kereskedelmi szállítmányok költségeit emelik, hanem a Gázába, Szudánba, Szomáliába és a szubszaharai Afrikába érkező nemzetközi segélyszállítmányokat 20–30%-kal növelik az energiaár-robbanás és az alternatív, hosszabb útvonalak miatt.¹⁴ A kőolajárak növekedése a szállítás, az üzemanyag- és a villamosenergiaköltségek közvetlen növelésével a leginkább sérülékeny, instabil – főként a globális Dél – régiókban különösen nagy társadalmi nyomást gyakorol, hiszen itt a kenyérszükséglet, a műtrágya- és mezőgazdasági termelés, valamint az energiaárak növekedése az élelmezési biztonságot és a jövedelmi eloszlást egyaránt súlyosan megrázza. A kényszerítési eszköz így nem csupán Irán meggyengítését célozza, hanem a külkereskedelmi és humanitárius ellátási láncok sérülékeny szegmensein keresztül strukturális biztonsági kockázatot generál a globális Észak–Dél rendszerben.¹⁵

A kényszerítési logika összefoglalásaként a Hormuzi-szoros lezárása a modern nemzetközi rendszer kritikus infrastruktúráinak manipulálhatóságát és a kereskedelmi láncok sérülékenységét együtt demonstrálja. A válság nem csupán az árak és készletek kérdése, hanem a nemzetközi rendszer kockázatkezelési mechanizmusainak, a kínálat-kereslet folyamatok közötti idő- és kapacitáskorlátoknak, valamint a külkereskedelmi láncok sérülékenységének összefüggéseit vizsgáló katalizátorként értelmezhető. A kormányok a kockázatstratégiában az energiabiztonság és a katonai kényszerítési logikák közötti összhang kialakítására kényszerülnek, hogy a kritikus infrastruktúrák sebezhetőségét és a külkereskedelmi láncok strukturális biztonságát egyszerre kezeljék. A Hormuzi-szoros tehát nem csupán a Perzsa-öböl olaj- és LNG-tranzitjának, hanem a globális biztonsági és gazdasági rendszer kockázati központjának kialakulásának példája, amely a későbbi nemzetközi biztonságpolitikai és gazdaságpolitikai döntések módosítására kényszerít.

¹³ Zero Carbon Analytics 2026.

¹⁴ Quoc Tê 2026.

¹⁵ Pandey 2026.

Lehetséges megoldások

Ez a válság nem pusztán regionális incidens, hanem a 21. század energia- és biztonságpolitikai rendszerének strukturális próbatétele. A konfliktus mögött nem csupán a katonai események, hanem a globális energiaátviteli hálózatok, a külkereskedelmi láncok és a kockázatkezelési mechanizmusok egymásra hatásának összefüggései húzódnak meg. A jelenlegi helyzetben a nemzetközi rendszer három lehetséges forgatókönyvvel néz szembe, amelyek mindegyike eltérő strukturális következményekkel járhatnak a biztonság, a gazdaság és a geopolitikai területen.

1. Eszkaláció és elhúzódó blokád

Az első, lehetséges forgatókönyv a hosszan tartó eszkaláció és a szoros elhúzódó blokádja. A közelmúlt katonai jelentések szerint Irán tengeri aknákat telepített a szoros kritikus zónáiba, amelyek a kereskedelmi hajóforgalom felfüggesztését és a tranzitbiztonság radikális megkérdőjelezését jelenti. A szoros hajózási útvonalának aknásítása jelentősen növeli a szállítási kockázatokat és a károk elkerülése érdekében a kereskedők és biztosítók részben a kihajózás elkerülésére, részben a jelentősen drágább, alternatív útvonalakra váltanak.¹⁶ A kiterjedt blokád hatására az olaj- és gázexport drasztikusan visszaeshet, ami globális energiaár-ingadozásokat és recesszióveszélyt okoz. A kereskedelmi forgalom lassulása, a magasabb árak és a bizonytalanság a kereskedelem strukturális visszaesését is előidézhetik, különösen azokban az országokban, amelyek jelentősen függenek a Perzsa-öböl energiainporttól. Ezen túlmenően a műtrágya- és élelmiszerellátási láncok is zavart szenvednek, ami tovább növeli a válság komplexitását és a globális biztonsági rendszer sebezhetőségét. A hosszú távú zavar az ellátási lánc megszakadását okozza az energiahordozók, műtrágyák és élelmiszerek esetében, amely globális recesszióval párosulva a kereskedelmi aktivitás strukturális lassulásához vezethet. A válság hatására az országok egyre kevésbé az olcsó, hatékony, de sebezhető globális ellátási láncokat, hanem a biztonság- és geopolitikai szempontból biztosabb, de költségesebb alternatívákat fogják előtérbe helyezni. Ez a forgatókönyv nem csupán gazdasági sokkot okoz, hanem stratégiai szinten is egy új, sokkal instabilabb energiapiaci fragmentálódást eredményezhet.

2. Tárgyalásos deeszkaláció

A második lehetséges út a tárgyalásos deeszkaláció, amelynek során diplomáciai és biztonságpolitikai mechanizmusok segítségével enyhül a blokád és a szoros – részleges, vagy teljes – újranyitásával a kereskedelmi hajóforgalom visszaáll. A lehetséges megoldások egyike egy tűzszünet vagy ideiglenes megállapodás lehet, amely csökkenti a közvetlen konfliktus kockázatát, azonban nem oldja meg az alapvető

¹⁶ Reyes 2026.

biztonság- és erőforráspolitikai kényszerítési logikát – azaz a stratégiai, erőforrásokkal való kényszerítés, a kockázatcsökkentés és a hatalmi egyensúly fenntartásának hosszabb távú dinamikáját. A tárgyalásos deeszkaláció rövid távon stabilizálja a piacokat, mérsékeli az árakat és átmenetileg enyhíti a globális ellátási nyomást, így a nemzetközi közösség – különösen az ENSZ és a nagy importőr államok – szemszögéből ez tűnik a leginkább kívánatos, illetve politikailag legkönnyebben elérhető kimenetelnek. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy ez a forgatókönyv kevésbé kielégítő, mivel nem szünteti meg azt a tényt, hogy a Perzsa-öböl olaj- és gázexportjának jelentős része továbbra is a szoroson keresztül halad: a jogi garanciák és a nemzetközi jelenlét mellett is fennmarad az a strukturális kockázat, hogy egy jövőbeli válság ismét gyorsan forgalomkorlátozáshoz vagy blokádhhoz vezessen. A rendszer így lényegében visszatér egy törékeny, menedzselt kockázati állapotba, amely ugyan elkerüli az azonnali összeomlást, de hosszabb távon nem csökkenti érdemben a Hormuzi-szoros stratégiai zsarolási potenciálját.

3. *Strukturális rendszerátalakítás*

A harmadik, stratégiai szempontból a legambiciózusabb út a strukturális rendszerátalakítás. A Hormuzi-válság katalizátorként szolgálhat ahhoz, hogy a globális energiarendszer sérülékenységének csökkentésére irányuló politikai akarat és források megerősödjenek, különösen az alternatív csővezetéki útvonalak (például a szárazföldi olaj- és gázvezetékek, a regionális LNG-terminálok bővítése), a megújulóenergia-kapacitások növelése és a globális ellátási láncok valódi diverzifikálása terén. Ugyanakkor ez a forgatókönyv nem egy egyszerű, technikai kiváltás logikáján alapul: a Közel-Keleten és a tágabb eurázsiai térben számos kerülőút vonal és folyosó csak akkor működőképes, ha a kapcsolódó politikai viszonyok stabilak maradnak, amit a térség ismétlődő fegyveres konfliktusai rendszeresen megkérdőjeleznek. Az India–Közel-Kelet–Európa gazdasági folyosó példája jól mutatja, hogy még a nagyhatalmi támogatással felépített, logikusnak tűnő infrastrukturális folyosók is könnyen megrekedhetnek, ha a térségben háborús eszkaláció vagy a politikai együttműködés összeomlása következik be. Ezért a strukturális rendszerátalakítás nem a Hormuzi-szoros gyors és teljes kiváltását jelenti, hanem egy hosszú távú, részleges tehermentesítési és diverzifikációs folyamatot, amely csökkentheti ugyan a szoros kizárólagos szerepét, de nem teszi azt rövid távon jelentéktelenné. A forgatókönyv legfőbb hozadéka így nem a teljes leváltás, hanem a sebezhetőség mérséklése és a válságokkal szembeni ellenálló képesség fokozása lehet, különösen az Egyesült Államok, a NATO-partnerek és az Ázsia–Európa közötti energia- és kereskedelmi kapcsolatokban.

Összegzés

A jelenlegi iráni–amerikai–izraeli háború egyik központi biztonságpolitikai tanulsága, hogy Iránnak nincs szüksége kizárólag konvencionális, hagyományos katonai eszközökre ahhoz, hogy a nemzetközi környezetet a saját rövid- és középtávú céljai

szerint megváltoztassa. A rezsimnek elegendő, ha demonstrálja, hogy képes a háború költségeit – gazdaságilag, politikailag, pszichológiailag – a nyugati és izraeli aktorok számára radikálisan megnövelni és a kockázatokat globális skálán terjeszteni. A katonai események mögött egy új, pszichológiai és geopolitikai jellegű kényszerlogika rejtezik, amelyben a kritikus tengeri szűk keresztmetszet, a kockázatpercepció és a pénzügyi mechanizmusok manipulálása a döntő jelentőségű. Véleményem szerint ez a stratégia a Clausewitz-i értelemben vett „háború folytatása más eszközökkel” logikáját követi, amiben nem a teljes vereség a cél, hanem a rivális politikai kalkulációjának átformálása a lehető legkisebb katonai erőfeszítéssel.

A Hormuzi-válság előtti biztonságpolitikai koncepció szerint a nyugati politikai diskurzus az iráni eszkalációt éveken át a Perzsa-öböl, Izrael, Irak, Libanon, Szíria és a Vörös-tenger szintjén „megengedhető peremkonfliktusként” kezelte, amely nem érinti a nyugati gazdasági és biztonságpolitikai magot. Ez a háború azonban radikálisan megkérdőjelezte ezt a koncepciót, ugyanis a biztonsági kockázat, a destabilizáció és a megtorlás a globalizált kereskedelmi és energiahálózatokon keresztül már a nyugati belpolitikai és társadalmi kohéziót is közvetlenül érinti, így a távolság többé nem jelent elszigeteltséget. Szemléltető esettanulmányként funkcionál arra, hogy miként tud egy korlátozott konvencionális tengeri képességű regionális középhatalom a kritikus tengeri szűk keresztmetszet világgazdasági szintű nyomásként felügyelni. Irán kényszerítő ereje a „szürke zóna” taktikáin keresztül működik, amely során kényszerlogikája nem csupán a teljes blokádnak elérését célozza, hanem a kockázat és a biztosítási díjak növelésére, valamint a késedelmes szállítások manipulálására épít, amelyek a globális kereskedők és fogyasztók sebezhetőségét radikálisan növelik.

A válság során a Perzsa-öböl-menti államok (Szaúd-Arábia, Egyesült Arab Emírségek, Katar, Kuvait, Bahrein, valamint a velük kapcsolatban álló partnerek) kénytelenek átgondolni, hogyan használják fel az állami vagyonukat, a stratégiai készleteket, a devizatartalékokat és más pénzügyi eszközöket a károk ellensúlyozására. A légi közlekedés, a turizmus, a kikötői infrastruktúra, a logisztikai hálózatok, a biztosítási díjak és a kamatok elsődlegesként viselik a gyorsan jelentkező veszteségeket, miközben az olaj és földgáz export meredeken visszaesik és a késedelmes szállításokat a gyorsan növekvő biztosítási díjak, a kockázatprémiumok és a kieső kereskedelmi áramlások árazzák be.

A szoros blokádjának különös paradoxon abból fakad, hogy az iráni nyersolaj-export a Hormuzon keresztül sok esetben közel normális szinten, illetve a nem iráni exportoknál kevésbé korlátozott módon folytatódik, annak ellenére, hogy a Teheránhoz köthető támadások, fenyegetések és zavarások a nem iráni áramlásokat szinte teljesen leállították, és a Perzsa-öböl más részein termelő országokat kényszerítették arra, hogy csökkentsék a kitermelést. Ezzel Irán azt demonstrálja, hogy képes a kereskedelmi folyamatokat szelektíven megbénítani. Azaz, megőrzi saját exportáramlásának mozgásterét, miközben a partnerországok, a nyugati

szövetségesek és a globális kereskedők sebezhetőségét radikálisan növeli. Ez nem egy olyan állam viselkedése, amely a tiszta, végső győzelemre, a totális katonai fölényre apellál, hanem egy olyan rezsím logikája, amely eltökélt módon a háborút olyan költségessé, olyan instabillá és olyan globálisan zavaróvá akarja tenni, hogy a kizárólag katonai versennyé való redukció ne vezessen a nyugati számítások szerint kívánt győzelemhez.

A korszak geopolitikai tanulsága az, hogy a klasszikus geopolitikai ismeretek – a térbeli helyzetkép, a katonai erők eloszlása, a szövetségi vonalak – önmagukban már nem elegendőek ahhoz, hogy teljeskörűen megértsük a kockázatokat. Az államoknak, valamint a globális piacoknak olyan geopolitikai kockázatelemzések kellenek, amelyek nem csupán leírják az instabilitást, hanem azt is megmutatják, hogy mi a valóban fontos, milyen másodlagos és harmadlagos hatások alakulhatnak ki, és hol vannak a legsebezhetőbb pontok az energiaellátásban, a kereskedelemben, a pénzügyi rendszerben, a diplomáciában és a társadalmi stabilitásban. A kockázatelemzés így egyszerre vizsgálja a geopolitikai tér, a globális gazdasági hálózatok és a társadalmi tűrőképesség szintjét, a kritikus infrastruktúra sérülékenysége pedig a rendszer logikus középpontjává válik. A Hormuzi-szoros ebben a környezetben nem csupán egy tengeri fojtópont, hanem a 21. század egyik kulcsstratégiai pontja, ahol a kisebb, de manipulatív állam a kritikus infrastruktúra, a pénzügyi mechanizmusok és a globális kockázatpercepció befolyásolásával hosszú távon is képes a nagyobb hatalmak politikai és katonai döntéseit tudják befolyásolni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Chul-min, Lee 2026. Military Escorts Struggle in Strait of Hormuz's Narrow Lanes. <https://www.chosun.com/english/world-en/2026/03/17/TBC43GSKOVVEE7ADLDTFIVTA2XE/> (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)
- Cross, Laura et al. 2024. Summary Report – Medium-Term Fertilizer Outlook 2024-2028. IFA Annual Conference, Singapore. https://www.fertilizer.org/wp-content/uploads/2024/08/2024_ifa_medium_term_outlook_report.pdf (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)
- Daiss, Tim 2026. Strait of Hormuz threat already impacting Asian LNG. <https://gasoutlook.com/analysis/strait-of-hormuz-threat-already-impacting-asian-lng/> (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)
- Daksha, Adrika 2026. 21 Miles: The Strait That Controls the Global Economy. <https://www.geojuristoday.in/post/21-miles-the-strait-that-controls-the-global-economy> (Letöltés ideje: 2026.03.24.)
- Huang, Jason 2026. The 2026 Strait of Hormuz Crisis: How Iran's Blockade Sent Oil Prices Soaring Above \$100/Barrel. <https://intellectia.ai/blog/2026-strait-of-hormuz-crisis-oil-price-surge> (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)
- Human Rights Watch 2026. Iran: Deliberate Attacks on Civilian Ships Apparent War Crimes. <https://www.hrw.org/news/2026/03/24/iran-deliberate-attacks-on-civilian-ships-apparent-war-crimes> (Letöltési ideje: 2026. 03. 24.)
- Ibrahim, Ahmad 2026. Carrier, chokepoint, and coercion: the dynamics of Iran-US conflict. <https://globalsecurityreview.com/carrier-chokepoint-and-coercion-the-dynamics-of-iran-us-conflict/> (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)
- International Energy Agency 2026. IEA Member countries to carry out largest ever oil stock release amid market disruptions from Middle East conflict. <https://www.iea.org/news/iea-member-countries-to-carry-out-largest-ever-oil-stock-release-amid-market-disruptions-from-middle-east-conflict> (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)
- Karakoc, Edanur 2026. Strait of Hormuz. <https://kureansiklopedi.com/en/detay/strait-of-hormuz-ecb20> (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)
- Omar, Mohammed 2026. Can the World Feed Itself Without Gulf Fertilizer? <https://houseofsaud.com/gulf-fertilizer-crisis-hormuz-blockade-global-food-supply/> (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)
- Panday, Samyak 2026. Middle East war impacts global food security over fertilizer, fuel and freight issues. <https://www.spglobal.com/energy/en/news-research/latest-news/agriculture/031326-middle-east-war-impacts-global-food-security-over-fertilizer-fuel-and-freight-issues> (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)
- Quoc Té, Báo 2026. Az ENSZ globális humanitárius segélyváltásra figyelmeztet a közel-keleti konfliktus eszkalálódása közepette. <https://www.vietnam.vn/hu/lien-hop-quoc-can-hao-khung-hoang-vien-tro-nhan-dao-toan-cau-trong-boi-can-hao-chien-su-trung-dong-lan-rong> (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)
- Reyes, Ronny 2026. UK will lead 'Hormuz Coalition' to reopen strait after Iran left behind deadly sea mines. <https://nypost.com/2026/03/24/world-news/iran-has-placed-deadly-sea-mines-in-strait-of-hormuz-report/> (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)

- Taneja, Kabir, Guepta, Prithvi 2025. Chokepoint Checkers: Iran's Strait of Hormuz Gambit, <https://orfme.org/research/chokepoint-checkers-irans-strait-of-hormuz-gambit/> (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)
- Un Trade and Development 2026. Strait of Hormuz disruptions: Implications for global trade and development. https://unctad.org/system/files/official-document/osgttinf2026d1_en.pdf (Letöltés ideje: 2026 .03. 24.)
- Vincent, Elice 2026. Strait of Hormuz becomes site of asymmetric naval war with uncertain outcome. https://www.lemonde.fr/en/international/article/2026/03/19/strait-of-hormuz-becomes-site-of-asymmetric-naval-war-with-uncertain-outcome_6751599_4.html (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)
- Zero Carbon Analytics 2026. Asian countries most at risk from oil and gas supply disruptions is Strait of Hormuz. <https://zerocarbon-analytics.org/insights/briefings/asian-countries-most-at-risk-from-oil-and-gas-supply-disruptions-in-strait-of-hormuz/> (Letöltés ideje: 2026. 03. 24.)